



Veselības inspekcijas dalība projektā „Vienotā rīcība tabakas kontrolē”

Publicēts: 11.02.2021.

Veselības inspekcija informē, ka 2020. gada 15. decembrī noslēdzās projekts Vienotā rīcība tabakas kontrolē (*Joint Action On Tobacco Control* jeb JATC) (turpmāk – Vienotā rīcība), kas tika uzsākts 2017. gada decembrī. 36 mēnešus ilgajā projektā tabakas jomā piedalījās arī Veselības inspekcija. Vienotās rīcības vispārējais mērķis – sniegt atbalstu Direktīvas 2014/40/ES par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu (turpmāk – Tabakas direktīva) saskaņotai ieviešanai visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, lai saglabātu augstu sabiedrības veselības līmeni. Latvijā Tabakas direktīva nacionālā līmenī ir pārņemta pilnībā ar Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likumu, kas stājās spēkā 2016. gada 20. maijā^[1].

Projektā kā aktīvie dalībnieki piedalījās trīsdesmit viena zinātniskā un valdības iestāde no Eiropas Savienības, tajā skaitā arī Veselības inspekcija, savukārt vēl trīspadsmit starptautiskas ieinteresētās iestādes piedalījās kā sadarbības partneri. Dalībnieku sadarbību koordinēja Vienotās rīcības koordinācijas komanda, kuru vadīja Grieķijas Vēža biedrības (*Hellenic Cancer Society*) pārstāvji, kas koordinēja projekta procedūras un sadarbojās ar Eiropas Komisijas Veselības un pārtikas nekaitīguma ģenerāldirektorāta un Patērētāju, veselības aizsardzības, Lauksaimniecības un pārtikas izpildāģentūras (*European Commission's Directorate General for Health and Food Safety and the Consumer, Health, Agriculture and Food Executive Agency*) pārstāvjiem.

Kāpēc tika izveidota Vienotā rīcība tabakas kontroles jomā?

Smēķēšana, kā arī cita veida tabakas patēriņš, tiek uzskatīta vienu no par novēršamas saslimstības un priekšlaicīgas mirstības galvenajiem cēloņiem visā pasaulē. Pēc Pasaules Veselības organizācijas datiem, Eiropas reģionā ir viens no visaugstākajiem rādītājiem attiecībā uz nāves gadījumiem, kas saistīti ar tabakas lietošanu, salīdzinot ar citām pasaules valstīm. Tabakas direktīva ietver noteikumus par tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu un ir paredzēta, lai, saskaņā ar Pasaules Veselības organizācijas Vispārējo konvenciju par tabakas uzraudzību, palīdzētu mazināt postošo ietekmi, kāda ir ar tabakas lietošanu saistītajiem nāves gadījumiem un slimībām. [Plašāka informācija pieejama šeit](#).

Veselības inspekcijas ieguvumi no dalības Vienotajā rīcībā:

Vienotā rīcība sniedza samērā lielu atbalstu Tabakas direktīvas īstenošanā un līdz ar to arī tabakas izstrādājumu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to uzpildes šķidrumu uzraudzības veikšanā. Dalība Vienotajā rīcībā uzlaboja uzraudzībā iesaistīto amatpersonu zināšanas un iemaņas datu apstrādē, kas iesniegti Eiropas Komisijas izveidotajā datubāzē Vienotajā datu ievades portālā (*EU Common Entry Gate*) (turpmāk – EU-CEG). Vienotās rīcības laikā tika pārraudzīta un atbalstīta tabakas izstrādājumu un elektronisko cigarešu iesniegtās informācijas apstrāde. Vienlaikus dalība Vienotajā rīcībā veicināja sadarbību starp dalībvalstīm, pētniecības iestādēm un laboratorijām, kas veic tabakas izstrādājumu novērtējumu. Tika saņemts atbalsts arī prioritāro piedevu uzraudzības un novērtēšanas procesā, lai veiksmīgāk integrētu iegūto informāciju valsts politikā. Kopā Vienotā rīcība ietvēra deviņas darba pakotnes.

Veselības inspekcija veica konkrētus darba uzdevumus elektronisko cigarešu uzraudzībai veltītajā pakotnē. Sadarbojoties ar citām iesaistītajām dalībvalstu kompetentajām iestādēm, tika izstrādāta kopīga tipveida kontroles lapa, lai nodrošinātu vienveidīgu produktu kontroli visās dalībvalstīs. Papildus tam, projekta ietvaros Inspekcija saņēma EU-CEG iesniegtās informācijas apkopojumu un analīzi, kas nacionālā līmenī nebūtu iespējama sakarā ar noteiktajiem datu bāzes pieejas ierobežojumiem. Iegūto datu

apkopojums sniedz iespēju aplūkot biežāk EU-CEG iesniegtās informācijas tipiskākās kļūdas un neatbilstības. Vienotās rīcības ietvaros Veselības inspekcijai kā uzraudzības iestādei bija iespēja iepazīties arī ar citās darba grupās risinātajiem jautājumiem, tādējādi paplašinot zināšanas par tabakas izstrādājumu un citu saistīto produktiem uzraudzības iespējām. Papildus tam, bija iespēja saņemt informāciju, kas ietver datus par pārbaudēm attiecībā uz industrijas sniegto informāciju un pieejamo zinātnisko publikāciju apkopojumu par 15 prioritārajām piedevām (ceratonijas pupas, kakao, diacetils, grieķu sierāboliņš, vīģes, geraniols, glicerīns, gvajakols, guāra sveķi, lakricas sakne, maltols, mentols, propilēnglikols, titāna dioksīds). Vienotās rīcības ietvaros, iegūtā padziļinātā informācija, sniegs iespēju uzraudzības mērķiem identificēt tabakas izstrādājumos iekļautās palīgvielas, kas var radīt risku sabiedrības veselībai, kā arī nacionālā līmenī diskutēt par uzlabojumiem „Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likumā” ar mērķi aizsargāt sabiedrības veselību.

[1] Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likums
<https://likumi.lv/ta/id/282077-tabakas-izstradajumu-augu-smekesanas-produktu-elektronisko-smekesanas-iericu-un-to-skidrumu-aprites-likums>

<https://www.vi.gov.lv/lv/veselibas-inspekcijas-daliba-projekta-vienota-riciba-tabakas-kontrolle>